

การลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกชุมชนด้วยศาสตร์พระราชา
และหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม

THE REDUCTION OF INEQUALITY AND DEVELOPMENT A QUALITY OF LIFE FOR
COMMUNITY BY THE KINGS PHILOSOPHY AND
DHAMMIKATTHASANGWATTANIKTAM

อภิชาติ เหมือยไธสง *

Aphichit Mueathaisong

อาทิตย์ ผ่านพูล *

Artit Phanphoon

Corresponding Author E-mail: chit2u@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และวิธีการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกชุมชนด้วยศาสตร์พระราชาและหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ได้แก่ 1) นโยบายการพัฒนาที่ไม่สมดุลของภาครัฐ 2) การยกระดับการค้าระหว่างประเทศเนื่องจากการเปิดเสรีทางการค้า 3) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี 4) โครงสร้างทางภาษีและสิทธิประโยชน์ทางภาษีกับกลุ่มคนที่มีรายได้สูง จากปัจจัยข้างต้นทำให้ประชาชนแต่ละกลุ่มมีรายได้ที่แตกต่างกันและยังส่งผลให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อยมีจำนวนเพิ่มขึ้น การศึกษาวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า การประยุกต์ใช้หลักศาสตร์พระราชาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนและยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำได้ โดยหลักเศรษฐกิจพอเพียงสอนให้ใช้ชีวิตบนพื้นฐานหลักสัมมาอาชีวะ กล่าวคือรู้จักความพอประมาณ ความพอเพียง รู้จักพึ่งตนเอง ไม่ประมาท และไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ส่วนหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมสอนให้ใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตโดยเริ่มจากการรู้จักประกอบสัมมาชีพ การรู้จักแบ่งเก็บแบ่งใช้ในสิ่งที่เป็ประโยชน์ การคบมิตรที่ดีคอยแนะประโยชน์ให้ และการใช้ชีวิตให้เหมาะสมตามกำลังทรัพย์ของตน กล่าวโดยสรุป การยึดหลักธรรม 2 ประการนี้ จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และยังสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

คำสำคัญ: ความเหลื่อมล้ำ, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ศาสตร์พระราชา, หลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม

ABSTRACT

This article aimed to study income inequality and the way to improve the quality of life of the community members through the King's Philosophy on sufficiency economy and *Ditthadhammikattasangwattanikkadhamma*. The study revealed the causes of income inequality namely: 1) government imbalanced development policies; 2) increase in international trade levels due to trade liberalization; 3) technological advancement; 4) tax structures and tax incentives for people with high income. The aforementioned factors make people have different

* มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

levels of income, and raise the number of people with low incomes increases dramatically. According to the study, applying the King's philosophy on sufficiency economy and the principle of *Ditthadhammikattasangwattanikkadhamma* is the way to improve the quality of life as well as reduce income inequality. That is to say, the sufficiency economy guides people to live on the basis of the right livelihood—having moderation and sufficiency in life, self-reliance, carelessness, and not harming oneself and others. The *Ditthadhammikattasangwattanikkadhamma* suggests people use wisdom in living their lives, by starting from seeking *Sammacheep* (honest livelihood), using belonging carefully, associating with good friends who always provide good and beneficial advice, and living a life according to one's wealth. In conclusion, following the above principles help to develop the quality of life as well as reduce income inequality.

Keywords: Inequality, improve the quality of life, King's philosophy, *Ditthamikkattasangwattanikkadhamma*

บทนำ

ความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ แต่การเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวก็ไม่สามารถสะท้อนการอยู่ดีกินดีของประชากรได้ ดังนั้นการพัฒนาที่ไม่ได้คำนึงถึงความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชาชนจึงมักได้รับการกล่าวถึงในฐานะแนวทางการดำเนินงานของรัฐที่ไม่ได้คำนึงถึงพลเมืองของตนอย่างแท้จริง จากการศึกษาพบว่ามีหลายปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายผลประโยชน์ แต่ละปัจจัยก็จะทำให้เกิดความแตกต่างของกลุ่มประชาชน สุดท้ายนำไปสู่การกระจายรายได้ที่แตกต่างกันจนทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมในที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางจะมีสัดส่วนความเหลื่อมล้ำสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ (เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, โกสินทร์ เตชะนิยม, วุฒิชัย อารักษ์โพชนงค์, และ วรพล พินิจ, 2563, น. 13) จากการรายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ใน

ประเทศไทย ในปี 2558 พบว่า ทุกภาคในประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ทุกภาค ดังนี้

ภาคกลาง ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้อยู่ในระดับปานกลาง มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณารายจังหวัดในภาคกลาง พบว่ามี 4 จังหวัดที่มีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้อยู่ในระดับต่ำ คือ สมุทรสาคร สมุทรปราการ สมุทรสงคราม และ สุพรรณบุรี ส่วนอีก 14 จังหวัด มีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ จังหวัดในภาคกลาง 4 จังหวัดที่ประชากรมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภาคกลาง คือ กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี นนทบุรี และ นครปฐม

ภาคตะวันออก ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้อยู่ในระดับปานกลาง ค่อนข้างไปทางต่ำ เมื่อพิจารณารายจังหวัดพบว่า จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดเดียวในภาคตะวันออกที่มีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ภายในจังหวัดอยู่ในระดับต่ำ ส่วนอีก 7 จังหวัดมีความเหลื่อมล้ำ

ด้านรายได้อยู่ในระดับปานกลาง โดยจังหวัด จันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีความเหลื่อมล้ำด้าน รายได้สูงสุด นอกจากนี้ จังหวัดที่ประชากรมี รายได้เฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภาคคือชลบุรี จันทบุรี และระยอง ในทางกลับกัน จังหวัด สระแก้ว ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่ำสุด

ภาคเหนือ ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางต่ำ เมื่อ พิจารณารายจังหวัดพบว่า จังหวัดกำแพงเพชร เพียงจังหวัดเดียวที่มีความเหลื่อมล้ำด้านราย อยู่ในระดับต่ำ ส่วนอีก 16 จังหวัดมีความ เหลื่อมล้ำด้านรายได้อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้รายได้เฉลี่ยของประชากรในจังหวัด ภาคเหนือทุกจังหวัดต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของ ประเทศ โดยจังหวัดลำพูนประชากรมีรายได้ เฉลี่ยสูงสุด ในทางกลับกัน จังหวัดเชียงราย ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่ำสุด และจังหวัด แม่ฮ่องสอนประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่ำมาก ใกล้เคียงกัน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ความเหลื่อม ล้ำด้านรายได้อยู่ในระดับปานกลางเมื่อราย พิจารณาจังหวัด พบว่า ทุกจังหวัดในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือมีความเหลื่อมล้ำด้าน รายได้อยู่ในระดับปานกลาง โดยจังหวัด กาฬสินธุ์มีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ต่ำสุด ในทางกลับกัน จังหวัดมุกดาหารมีความ เหลื่อมล้ำด้านรายได้สูงสุด นอกจากนี้ รายได้ เฉลี่ยของประชากรทุกจังหวัดในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของ ประเทศ โดยจังหวัดชัยภูมิประชากรมีรายได้ เฉลี่ยสูงสุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในทาง กลับกัน จังหวัดกาฬสินธุ์ประชากรมีรายได้ เฉลี่ยต่ำสุดในภาค ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ ประเทศ ประมาณร้อยละ 50

ภาคใต้ ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายจังหวัด พบว่า จังหวัดภูเก็ตเพียงจังหวัดเดียวที่มีความ เหลื่อมล้ำด้านรายได้อยู่ในระดับต่ำ ส่วนอีก 10 จังหวัดมีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง โดยจังหวัดชุมพรมีความ เหลื่อมล้ำด้านรายได้สูงสุด และสูงกว่าค่าเฉลี่ย ของประเทศ นอกจากนี้ รายได้เฉลี่ยของ ประชากรในจังหวัดภาคใต้พบว่า มี 5 จังหวัด ที่มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ และสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภาคใต้ คือ จังหวัด ภูเก็ต สงขลา สุราษฎร์ธานี ชุมพร และพังงา ส่วนจังหวัดสตูลเป็นจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ย ต่ำสุดในภาคใต้

ภาคใต้ชายแดน ความเหลื่อมล้ำด้าน รายได้อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา จังหวัดในภาคใต้ชายแดน พบว่าทั้ง 3 จังหวัด มีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ อยู่ในระดับปาน กลาง โดยจังหวัดนราธิวาสมีความเหลื่อมล้ำ ด้านรายได้ภายในจังหวัดสูงสุด นอกจากนี้ รายได้เฉลี่ยของประชากรในจังหวัดภาคใต้ ชายแดนทุกจังหวัดต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ ประเทศ โดยจังหวัดปัตตานีประชากรมีรายได้ เฉลี่ยต่ำสุด

เมื่อเปรียบเทียบความเหลื่อมล้ำด้าน รายได้ระหว่างภูมิภาค ภาคใต้ชายแดนมีความ เหลื่อมล้ำด้านรายได้ สูงที่สุด ภาคเหนือมี ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ต่ำที่สุด (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2561) และจากการสำรวจล่าสุดในปี 2562 พบว่าความเหลื่อมล้ำด้านรายได้มี แนวโน้มลดลงในระยะยาว โดยในปี 2562 มีค่า 0.430 ลดลงจาก 0.452 ในปี 2560 สะท้อน ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในระดับต่ำที่สุด

เมื่อพิจารณาความเหลื่อมล้ำจำแนกตามพื้นที่ พบว่าในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลมี แนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับปี 2560 เช่นเดียวกับความเหลื่อมล้ำระดับภูมิภาคที่มี ค่าลดลงในทุกภูมิภาค เมื่อเปรียบเทียบ ระหว่างภูมิภาคพบว่า กรุงเทพมหานครและ ภาควกลาง มีความเหลื่อมล้ำน้อยที่สุด ขณะที่ ภาควใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงเป็น ภูมิภาคที่มีความรุนแรงของปัญหาการ กระจายรายได้สูงที่สุด (สำนักงานสภา พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

จากข้อมูลของสำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติข้างต้นจะพบว่า ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เรื่อย ๆ ซึ่งในหลายๆรัฐบาลที่ผ่านมาก็ยังไม่ สามารถแก้ปัญหาหรือลดความเหลื่อมล้ำด้าน รายได้ของประชาชนได้อย่างชัดเจน

ดังนั้นบทความนี้จึงมุ่งเสนอปัญหาของ ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในประเทศไทย และ แนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ของชุมชนด้วยการใช้ศาสตร์พระราชาและ หลักทฤษฎีธรรมาภิบาลสังคมซึ่งเป็น หลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อให้ประชาชนใน ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเพื่อเป็น แนวทางในการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้าน รายได้สำหรับผู้สนใจเป็นลำดับไป

ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้คืออะไร ?

ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ หมายถึง การ ที่รายได้รวมของประเทศถูกจัดสรรไปยัง ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศอย่างไม่เป็น ธรรม นั่นคือ การที่รายได้ไปกระจุกตัวอยู่ที่ ประชาชนบางกลุ่มหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งซึ่งส่วน

ใหญ่แล้วมักเป็นกลุ่มผู้ที่มีรายได้สูง (ศุภเจตน์ จันทรสาส์น, 2552, น. 72) จากการศึกษาของ สมชัย จิตสุชน และ จิราภรณ์ แผลงประพันธ์ (2556) และ เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และคน อื่น ๆ (2563) พบว่า ความเหลื่อมล้ำด้าน รายได้ในประเทศ มีสาเหตุมาจาก

1. นโยบายการพัฒนาที่ไม่สมดุลของ ภาครัฐ ได้แก่ การพัฒนาที่ทำให้เกิดช่องว่าง ระหว่างคนมีฐานะร่ำรวยและคนมีฐานะ ยากจนห่างเพิ่มมากขึ้น เนื่องจาก ความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรการผลิต ลักษณะทุนทางสังคมและทุนทางมนุษย์ที่ผู้มี รายได้สูงมีเหนือกว่าผู้มีรายได้ต่ำ ทั้งนี้เพราะ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะมีการ ขยายตัวอย่างรวดเร็วในประเทศที่มีรายได้และ ระดับการพัฒนาที่ต่ำซึ่งระดับการพัฒนาที่ รวดเร็วย่างก้าวกระโดดนั่นเองเป็นผลทำให้ เกิดความเหลื่อมล้ำของรายได้ที่เพิ่มสูงมากขึ้น

2. การเพิ่มขึ้นของระดับการค้าระหว่าง ประเทศเนื่องจากการเปิดเสรีทางการค้า เนื่องจากการค้าระหว่างประเทศทำให้สินค้า ของประเทศเป็นที่ต้องการมากขึ้น ผลที่ ตามมาคือประเทศต้องเพิ่มกำลังการผลิตและ มีการจ้างแรงงานเพิ่ม ซึ่งจะทำให้แรงงานมี รายได้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามรายได้ของ แรงงานมีทักษะจะเพิ่มขึ้นมากกว่าและเร็วกว่า แรงงานไร้ทักษะ สาเหตุดังกล่าวทำให้ความ แตกต่างของรายได้เฉลี่ยระหว่างภาคการผลิต มีมากขึ้น

3. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ได้แก่ การที่ ประเทศของตนไม่สามารถพัฒนา เทคโนโลยีขึ้นในระดับสูงและใช้ได้ในบริบท ของตน จึงส่งผลให้ผู้เข้าถึงเทคโนโลยีที่สูง กว่ามักจะเป็นคนมีรายได้สูงและจะได้เปรียบ

ในการเพิ่มรายได้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ผู้มีรายได้ต่ำก็จะมีอุปสรรคในการสร้างฐานะของตนเอง อธิบายว่า การพัฒนาเทคโนโลยีมีผลโดยตรงต่อโครงสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่นการมีเครื่องจักรที่ทันสมัยย่อมส่งผลต่อการผลิตที่เพิ่มมากขึ้น จากนั้นนำไปสู่การพัฒนาที่รวดเร็วแบบสมการกำลังสอง และอาจพบว่าการมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิตมีความสัมพันธ์กับอัตราการว่างงานซึ่งมีผลโดยตรงต่อความเหลื่อมล้ำด้านรายได้อีกด้วย

4. โครงสร้างทางภาษีและสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มคนที่มีรายได้สูง เนื่องจากโครงสร้างภาษีส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นภาษีทางอ้อมซึ่งเป็นภาษีฐานการบริโภคซึ่งเก็บในอัตราคงที่โดยผู้บริโภคจะเป็นผู้รับภาระภาษีทำให้กลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำต้องรับภาษีมากกว่ากลุ่มคนที่มีรายได้สูง อีกทั้งแม้การเก็บภาษีเงินได้ของประเทศจะเป็นอัตราก้าวหน้าซึ่งเก็บกลุ่มที่มีรายได้สูงในอัตราที่สูงกว่ากลุ่มที่มีรายได้ต่ำ สุดท้ายกลุ่มที่ได้รับประโยชน์คือกลุ่มคนที่มีรายได้สูงเท่านั้น

แนวทางการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้

เนื่องจากปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้เป็นอุปสรรคต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาประเทศ และรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยก็ให้ความสำคัญในการแก้ปัญหานี้แต่ก็ทำได้ยาก จากประเด็นดังกล่าวสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2546) และ ศุภเจตน์ จันทร์สาส์น (2552) ได้สรุปแนวทาง

ในการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ไว้ดังนี้

1. การเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนจน เช่น ส่งเสริมให้คนจนได้รับการศึกษาและพัฒนาทักษะทางวิชาชีพอย่างทั่วถึง, สร้างโอกาสในการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์, ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน รวมทั้งการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน, ขยายโอกาสของคนจนในการเข้าถึงบริการสังคมต่างๆอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง เป็นต้น

2. การส่งเสริมนโยบายและระบบบริหารจัดการภาครัฐที่เหมาะสม เช่น พัฒนาภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมอย่างเท่าเทียม, พัฒนาเขตเมืองและเขตชนบทอย่างเท่าเทียม, สร้างความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัย, เสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ภาคเกษตรกรรมและคนจน, หยุดแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของรายได้โดยการสงเคราะห์และการให้เปล่า เป็นต้น

การพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิตมีคำสำคัญ 2 คำ คือ คำว่า “การพัฒนา” และ “คุณภาพชีวิต” ซึ่งมีความหมายดังต่อไปนี้

ความหมายของคำว่า “การพัฒนา”

การพัฒนา เป็นการสร้างสรรค์ ปรับปรุง ตัดแต่ง เติบโตให้สิ่งที่ได้สั่งสมมานั้นเจริญงอกงามขึ้น มีนักวิชาการได้แก่ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2545, น. 8-77) ปกรณ์ ปริยากร (2538, น. 5) สนธยา พลศรี (2547, น. 3) นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2534, น. 95) ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2534, น. 2) ได้ให้ความหมายในลักษณะที่คล้ายคลึงกันว่า การทำให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงจากอีกสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ ทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณให้ดีขึ้นพร้อมๆ กัน และเป็นไปตามลำดับขั้นตอนโดยไม่มีที่สิ้นสุดอย่างถูกต้อง คือเป็นการประสานกันระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเข้าด้วยกันเชื่อมสู่วิถีชีวิตของประชาชนอย่างมีคุณค่าที่เกื้อกูลเพื่อที่จะนำมนุษยชาติสู่สันติสุขและอิสรภาพที่แท้จริงโดยเริ่มตั้งแต่การพัฒนากาย อันได้แก่การพัฒนาความสัมพันธ์ของตัวเรากับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุให้ดีขึ้นไม่ให้เกิดโทษ สูงขึ้นไปคือการพัฒนาศีล อันได้แก่การพัฒนาในเรื่องความสัมพันธ์ทางกาย วาจา อันเป็นเรื่องสิ่งแวดล้อมทางสังคม สูงขึ้นไปคือการพัฒนาจิตใจ อันได้แก่การพัฒนาคุณภาพจิต การพัฒนาสมรรถภาพจิต และการพัฒนาสุขภาพจิต สูงที่สุดคือการพัฒนาปัญญา อันได้แก่การเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันสภาวะของโลกและชีวิต ทำจิตใจให้เป็นอิสระจนได้ถึงขั้นสูงสุด

กล่าวโดยสรุปก็คือการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นไปในทางที่ดีขึ้นทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมทางวัตถุและทางสังคมซึ่งเป็นการพัฒนาภายนอกที่เอื้อต่อการพัฒนามนุษย์ ในด้านจิตใจ และปัญญา

ความหมายของคำว่า “คุณภาพชีวิต”

คุณภาพชีวิต มีความแตกต่างและมีความหลากหลายเนื่อง ด้วยเหตุผลหลายประการ อันได้แก่ คุณภาพชีวิตเป็นกระบวนการทางด้านจิตใจที่สามารถ บรรยายผ่านความคิดที่แตกต่างกัน จากความมุมมองที่หลากหลายจากประสบการณ์ พื้น ฐานความรู้ และ

ประเด็นการนำเสนอจากข้อเท็จจริงต่าง ๆ และขึ้นอยู่กับกำหนัดครอบคลุมความหมายให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถประเมินกระบวนการและ ผลต่าง ๆ เพื่อเป็นที่ยอมรับร่วมกันของบุคคลในสังคมเดียวกัน และเป็นความคิดที่ก่อให้เกิดความเข้าใจในความเจริญงอกงามและพัฒนาการของมนุษย์ รวมทั้ง การมีอายุยืนยาว กระบวนการทางด้านจิตใจ ล้วนอยู่ภายใต้อิทธิพลขององค์ประกอบต่าง ๆ อย่างมากมาย ได้มีนักวิชาการ ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543, น. 56) ธัญญา บัวมี (2560, น. 8) ณัฐวัฒน์ ชันโท (2557, น. 12) ปราชญา กล้าผจญ (2545, น. 8) กุหลาบ รัตนสังธรรม และคณะ (2535, น. 10-11) อ่างถึงใน กิตติ ประพิตรไพศาล, 2550, น. 19) ได้ให้ความหมายที่เป็นไปในลักษณะเดียวกันว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การที่มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสมไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคม เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถดำรงชีวิตที่ขอบธรรม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และค่านิยมทางสังคมตลอดจนแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้อง ภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่ จนก่อให้เกิดความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยสามารถแสดงมิติต่าง ๆ ของคุณภาพชีวิตไว้ ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย หมายถึง อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย พลังงาน สิ่งอำนวยความสะดวกในการครอบครัวยและการประกอบอาชีพ

2. คุณภาพชีวิตด้านอารมณ์ หมายถึง การพักผ่อนหย่อนใจที่มีคุณประโยชน์ ความนิยมชมชอบในศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น

ความอบอุ่นในครอบครัวและในชุมชน ความรัก และความเป็นเจ้าของที่มีต่อหมู่คณะ

3. คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง ภาวะแวดล้อมที่บริสุทธิ์ สะอาด และเป็นระเบียบ ปราศจากมลภาวะในดิน น้ำ อากาศและเสียง มีทรัพยากรที่จำเป็นแก่ การดำรงชีพ และการคมนาคมที่สะดวก

4. คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม หมายถึง โอกาสในการศึกษาและการประกอบอาชีพที่เท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย และทรัพย์สิน การปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค ความเป็นธรรมด้านรายได้ ความร่วมมือร่วมใจในสังคม ความเป็นระเบียบวินัย มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันและมีค่านิยม สอดคล้องกับหลักธรรมในศาสนา

5. คุณภาพชีวิตด้านความคิด หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลก ชีวิตและชุมชนกับการศึกษา วิชาชีพ ความสามารถในการป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของตัวเอง การยอมรับตัวเองและ การมีเป้าหมายในชีวิตที่เหมาะสม

6. คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ หมายถึง ความมีคุณธรรมในตัวเองและสังคม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลกตัญญูกตเวที ความจงรักภักดีต่อชาติ ความศรัทธาใน 10 ศาสนา ความเสียสละและการละเว้นอบายมุขต่าง ๆ

ดังนั้นคุณภาพชีวิตจึงได้แก่การดำรงชีวิตของแต่ละบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยสื่อออกถึงความเป็น

มิตรกับสิ่งแวดล้อมและปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมในทางสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดความสุขที่ยั่งยืน หากนำคำว่า “การพัฒนา” และ “คุณภาพชีวิต” เข้าด้วยกันจึงหมายถึงการจัดการชีวิตของตนให้ดีขึ้น ให้เจริญขึ้น ให้พอกพูนขึ้นโดยอาศัยประโยชน์ต่างๆที่ได้รับจากหน่วยงานของรัฐซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในด้านร่างกายและสังคม และหลักธรรมทางศาสนาที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านจิตใจอันมีผลทำให้เกิดความสุขในระดับต่าง ๆ

ศาสตร์พระราช

ศาสตร์พระราช ได้แก่องค์ความรู้ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตรพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย ผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกว่า 4,000 โครงการ และผ่านศูนย์การศึกษา ศูนย์พัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นผลมาจากการทรงงานอย่างหนักตลอดรัชสมัยของพระองค์ในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยมีหลักในการพัฒนา 3 ขั้นตอนได้แก่ หลักคิด คือ เป้าหมายในการทรงงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน หลักทฤษฎี คือ แนวคิดและทฤษฎีที่ได้รับการทดสอบพิสูจน์แล้วและได้พระราชทานสู่การปฏิบัติจริง และหลักปฏิบัติ คือ ขั้นตอนในการดำเนินงานโครงการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยในการดำเนินโครงการได้พระราชทานหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” เข้าใจ คือ เข้าใจสภาพภูมิประเทศและมนุษย์ เข้าถึงคือ เข้าถึงภูมิสังคมและข้อมูลเพื่อให้การสร้างสรรค์นั้นตอบสนองความต้องการของประชาชน และพัฒนาคือ กำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาด้วยความรู้และภูมิปัญญาที่ไม่จำกัดอยู่เพียงมิติใด

มิติหนึ่ง รวมถึงการทดลองและปรับปรุงจนได้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืน และประยุกต์ใช้ได้ไม่รู้จักจบ (คณะกรรมการเฉลิมพระเกียรติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2560, น. 19-20)

ภายใต้โครงการกว่า 4000 โครงการในศาสตร์ของพระราชานี้มีโครงการหนึ่งที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด นั่นก็คือ ประชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นปรัชญาที่หากใครสามารถนำไปปฏิบัติตามได้จะสามารถช่วยให้ตนเอง ครอบครัว ชุมชน และรัฐ ผ่านพ้นวิกฤติไปได้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ คือ “ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน” ความพอประมาณ ได้แก่ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ความมีเหตุผล ได้แก่ การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ ส่วนภูมิคุ้มกัน ได้แก่ การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดในอนาคต

นอกจากจะประกอบด้วย “คุณลักษณะ” 3 ประการแล้ว ยังมี “เงื่อนไข” ของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ คือ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม โดย เงื่อนไขความรู้ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังใน

การปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และเอื้อเฟื้อแบ่งปันให้แก่ผู้อื่น (คณะกรรมการเฉลิมพระเกียรติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2560, น. 285)

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสามารถประยุกต์ใช้ได้ทุกระดับโดยมีหลักการที่คล้ายคลึงกันคือ เน้นการปฏิบัติอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและสังคมอยู่บนหลักของความรู้รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และหลักคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน แบ่งปัน ดังนี้

1. ด้านตนเองและครอบครัว: ทำตนให้เป็นที่ยิ่งแห่งตนใน 5 ด้านคือ จิตใจ สังคม เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ โดย รู้จักคำว่าพอ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น พยายามพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความชำนาญ มีความสุขและความพอใจกับชีวิตที่พอเพียงอันยึดเส้นทางสายกลางในการดำเนินชีวิต

2. ด้านชุมชน: เมื่อตนเองและครอบครัวมีความพอเพียงแล้ว รวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถของตนและชุมชน มีความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกชุมชนจนทำให้เกิดพลังทางสังคม และพัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง ๆ

3. ด้านรัฐ หรือ ประเทศชาติ : ประกอบด้วยชุมชนต่าง ๆ ที่เข้มแข็ง ชุมชน/สังคมหลาย ๆ แห่งร่วมมือกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง วางรากฐานของ

ประเทศให้มีความพอเพียงและพร้อมก่อนจึงค่อย ๆ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เจริญขึ้นตามลำดับ (คณะกรรมการเฉลิมพระเกียรติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2560, น. 286)

จากเนื้อหาที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ศาสตร์พระราชาเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากความรักความห่วงใยที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงมีต่อปวงชนชาวไทยทุกคน เป็นการนำเอาทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์มาผสมผสานเข้ากับศาสตร์ทางสังคมและปรัชญาทางศาสนาเพื่อแก้วิกฤตเศรษฐกิจ และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบัน ทรงมุ่งเน้นความพออยู่ พอกิน และปูพื้นฐานไว้สำหรับการกินดี อยู่ดี ต่อไปในอนาคต ที่สำคัญศาสตร์พระราชานี้มีความเรียบง่าย ไม่ยุ่งยาก ไม่สลับซับซ้อน ทำได้รวดเร็ว สามารถแก้ปัญหาและเกิดประโยชน์ได้จริง จนสามารถยืนยันได้ว่า เป็นแนวทางที่สำคัญที่จะทำให้ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ภายในระบบนิเวศที่มีมนุษย์เป็นองค์ประกอบอยู่ด้วยความสมดุลและนำไปสู่ความยั่งยืนในที่สุด

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรธรรม

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรธรรมหรือเรียกชื่อสั้น ๆ ว่า หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ แปลว่าธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน, หรือธรรมอันอำนวยการประโยชน์สุขขั้นต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2551, น. 116; สุขะวณฺโณ, 2552, น. 130; พระไตรปิฎกออนไลน์, 2560) หรือประโยชน์อันจะพึงได้รับในปัจจุบัน ได้แก่ ประโยชน์หรือความดีของชีวิตในระดับวัตถุประโยชน์เฉพาะหน้า การที่

ชีวิตพร้อมไปด้วยสมบัติทางวัตถุ พุทธศาสนาก็ถือว่าเป็นความดีของชีวิตระดับหนึ่ง เพราะทำให้ชีวิตไม่มีปัญหาหรือไม่มีทุกข์อันเนื่องมาจากสาเหตุคือขาดวัตถุ หรือเรียกว่า มีความสุขอันเนื่องมาจากการมีวัตถุสมบูรณ์ความดีระดับนี้นับเป็นความดีสำหรับสามัญชนทั่วไป หรือพูดในทางกลับกัน คนที่มีความดีระดับนี้เรียกว่า ปุถุชน แบ่งออกเป็น 4 อย่างได้แก่

1. อุฏฐานสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ การงานประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจตรา หาอุบายวิธี สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี

2. อารักขสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยก่งงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

3. กัลยาณมิตตตา (คบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนาสำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา

4. สมชีวิตา (มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย หารายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะนี้ นอกจากจะทำให้ผู้ปฏิบัติตามเป็นผู้มีร่างกายแข็งแรง ไร้โรค อายุยืน มีเงิน มีงาน มีอาชีพสุจริต พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ มีสถานภาพดี เป็นที่ยอมรับนับถือในสังคม และมีครอบครัวผาสุก ทำวงศ์ตระกูลให้เป็นที่น่าเชื่อถือแล้ว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2546, น. 57-58; พระครูโพธิ

ธรรมานุกูล (บรรเทา ชุตจิน), 2554, น. 14) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ อีกหลายประการ ได้แก่ 1) ทำให้บุคคลสามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง 2) ทำให้เป็นคนที่มีเกียรติ มีชื่อเสียง มีคนเชื่อฟังนับถือ 3) เป็นทางเสริมสร้างสัมพันธมิตร 4) ทำให้มีโอกาสได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม 5) เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามทั้งในด้านการงานและการดำรงชีวิต 6) สร้างความเจริญก้าวหน้า เศรษฐกิจให้แก่ชาติทางอ้อม และช่วยลดปัญหาสังคมได้

จากคำสอนเรื่องทฤษฎีธัมมิกัตถะทั้ง 4 ประการในเบื้องต้นจะพบว่า เมื่อเราขยันหมั่นเพียรแสวงหาทรัพย์สมบัติต่างๆแล้ว หากต้องการจะให้อยู่กับเราให้นานที่สุดและเป็นประโยชน์ที่สุดจะต้องมีการเก็บรักษาไว้ และใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตามคำสอนในพุทธศาสนาได้กล่าวไว้ให้แบ่งทรัพย์ออกเป็น 4 ส่วนคือ 1 ส่วน ให้เก็บไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เลี้ยงตนเอง ครอบครัว มิตรสหาย ทำบุญ เป็นต้น 2 ส่วน ใช้ในการพัฒนาอาชีพการงาน ประกอบกิจการลงทุนต่าง ๆ เป็นต้น อีก 1 ส่วน เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น เช่น ฝากรักษา เป็นต้น ประการต่อมา การมีเพื่อนเป็นคนดี ข้อนี้เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากเพราะการดำเนินชีวิตจำเป็นต้องมีคนคอยแนะนำ หากมีเพื่อนเป็นคนดี คอยแนะนำแต่สิ่งดี ๆ ช่วยเหลือกิจการต่าง ร่วมด้วยช่วยกัน ชีวิตย่อมประสบผลสำเร็จโดยปราศจากโทษและสิ่งไม่ดีต่าง ๆ ประการสุดท้าย เราจะต้องรู้จักเลี้ยงชีวิตของตนด้วยทรัพย์ที่ หามาได้ด้วยความพอดีพอเหมาะและพอเพียงไม่ให้ฝืดเคืองเกินไป และไม่ให้ฟุ่มเฟือยเกินไป ล้วนเอื้อต่อการนำ

ชีวิตไปสู่จุดหมายของการมีชีวิตที่ถูกต้อง สมบูรณ์แบบในปัจจุบันอันพึงปรารถนาไปด้วยสมบัติทางวัตถุ

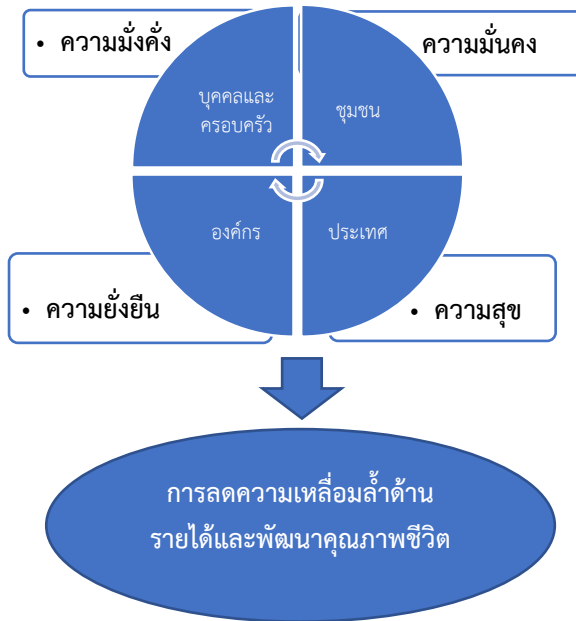
การนำศาสตร์พระราชาและหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะสังวัตตนิกรมมาช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

1. การนำศาสตร์พระราชมาร่วมช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

การนำศาสตร์พระราชาโดยเฉพาะหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้นั้น สิ่งแรกที่ต้องเข้าใจตรงกันก็คือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการที่สอนให้ประชาชนให้ปฏิบัติ 3 อย่างคือ 1) สอนให้พึ่งตนเอง เช่น ในกรณีที่เรามีพื้นที่ทำกินอยู่แล้ว เราจะจัดการพื้นที่ของเราอย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การปลูกพืชผลทางการเกษตร เราจะต้องเก็บผลผลิตให้เพียงพอกับความต้องการของครัวเรือน เหลือจากการบริโภคแล้วจึงขาย 2) สอนให้มีเมตตา เช่นเมื่อบริโภคแล้ว ขายแล้วก็แบ่งปันให้เพื่อนบ้านตามความเหมาะสม การเอื้อเพื่อแบ่งปันกันย่อมเกิดขึ้นในชุมชน 3) สอนให้เกิดความสามัคคีกัน เช่น การรวมกลุ่มของชาวบ้านในการทำกิจการต่าง ๆ อาทิ เกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจค้าขายและการท่องเที่ยวระดับชุมชน เป็นต้น ทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ชุมชนมีเครือข่าย เมื่อเศรษฐกิจระดับชุมชนมีการเจริญเติบโต ก็มีการพัฒนาไปสู่เศรษฐกิจระดับจังหวัด ระดับภาค ระดับประเทศ เกิดรายได้หมุนเวียนในชุมชนไปตามลำดับ ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้มีแนวโน้มลดลง หากเราหวังพึ่งแต่ความ

ช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ เมื่อประเทศเกิดวิกฤติ ปัญหาย่อมตามมาอย่างแน่นอน อย่างไรก็ตามวิกฤติโควิด 19 ในปัจจุบัน และเมื่อสามารถนำความพอเพียงในระดับบุคคลและ

ครอบครัว ระดับชุมชน ระดับองค์กร และระดับประเทศมาทำให้เกิดความสัมพันธ์กันได้ ความมั่งคั่ง ความยั่งยืน ความมั่นคง และความสุขเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ดังภาพ

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์พระราชากับการลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากแนวคิดข้างต้น อภิชาติ ดวงอิสาร, ธีวัฒน์ เขตจัตุรัส และ ดิเรก ถึงฝั่ง (2563, น. 170) ได้นำแนวคิดเรื่อง ศาสตร์พระราชาไปประยุกต์ใช้ในชุมชนสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลสระพัง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดชัยภูมิ ในประเด็นเกี่ยวกับการลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ แนวคิดนี้สนับสนุนให้เกิดการสนับสนุนแหล่งเงินทุนสำหรับการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจขององค์กรชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนด้านสังคมคุณภาพชีวิต พัฒนาการรวมกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจเชื่อมโยงพื้นที่ชนบทและเมือง ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่าง

เครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ ส่งเสริมให้เกิดวิสาหกิจชุมชน เศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจฐานราก เศรษฐกิจวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

2. การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตินิกธรรมมาช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตินิกธรรมหรือเรียกสั้น ๆ ว่าทฤษฎีธัมมิกัตถะ เป็นหลักธรรมข้อปฏิบัติสำคัญที่ทำให้เกิดผลดีเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้มีทรัพย์สินเงินทอง

1) อุภูฐานสัมปทา ขยันหา ถึงพร้อมด้วยความ

ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ การงาน ประกอบอาชีพสุจริต รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจตรา หา อุบาย วิธี ที่ สามารถ จัด ดำเนินการ ให้ ได้ ผลดี แต่ ต้อง เป็น การ ขยันหมั่นเพียร ในการ ประกอบ สัมมาอาชีพ 2) อารักขสัมปทา ขยันเก็บ ถึงพร้อมด้วยการ รักษา รู้จักคุ้มครองเก็บรักษา โภคะ ทรัพย์สิน ที่หามาได้โดยชอบธรรม ผลงานที่ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร 3) กัลยาณมิตตตา เลือกคบคนดีเป็นมิตร รู้จัก กำหนดบุคคลใน ถิ่นที่อาศัย เลือกคบคนดีมีศีลธรรม ซื่อสัตย์ มี ปัญญาแนะนำตักเตือนเรา คนที่คิดดี พุทธิทำ

ดี คบหาคนมีคุณธรรม และ 4) สมชีวิตา เลือกใช้ มีความเป็นอยู่เหมาะสม รู้จักกำหนด รายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีพแต่พอดี ให้รายได้ เหนือรายจ่าย ประหยัดเก็บไว้ และดำรงชีวิต ด้วยความไม่ประมาท (อานนตริ ประสมสุข, 2561, น. 63-64) หากเราสามารถปฏิบัติได้ ตามหลักธรรมข้างต้นย่อมลดปัญหาความ เหลื่อมล้ำด้านรายได้ได้อย่างแน่นอน เพราะ หลักธรรม 4 ประการนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “หัวใจเศรษฐี” เพราะทำผู้ปฏิบัติตามให้เป็น เศรษฐีนั่นเอง ดังภาพ

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถสังวัตตนิกรรมกับการลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากแนวคิดข้างต้น พระครูโพธิธรรมานุ กุล (บรรเทา ชุตินฺ) (2554, น. 101-103) ได้นำหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ไปประยุกต์ใช้ เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนใน สังคมไทยปัจจุบันซึ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำ ด้านรายได้ก็เป็นปัญหาหนึ่งโดยสรุปเป็น ภาพรวมได้ว่าหากต้องการแก้ปัญหาความ

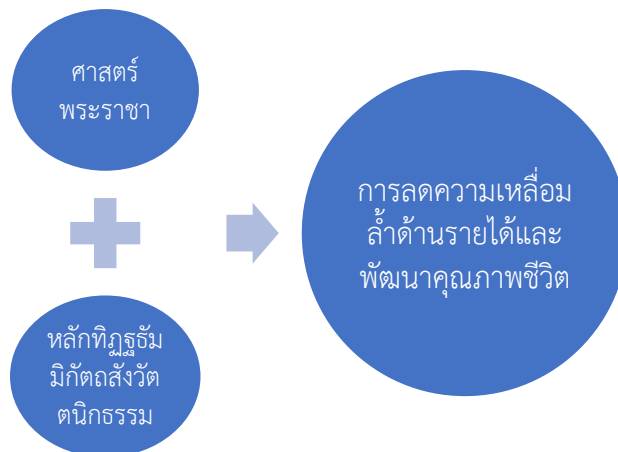
เหลื่อมล้ำด้านรายได้จะต้องให้เริ่มที่ตนเอง ก่อน อันดับแรกต้องขยันหมั่นเพียรในการ ปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความขำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจ ตรา หาอุบายวิธีสามารถจัดดำเนินการให้ได ผลดี จากนั้นให้รู้จักคุ้มครองเก็บรักษา โภคะ ทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไวด้วยความ

ขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย ต่อมาเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะหากมีเพื่อนหรือสังคมที่ดีก็สามารถชักนำให้เราพบเจอสิ่งที่ดีได้ นั่นก็คือการคบคนดีเป็นมิตรหรือการมีเพื่อนบ้านที่ดี สุดท้ายคือมีความпенอยู่เหมาะสม ได้แก่รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มีไฟผดเคืองหรือฟุ้งเฟ้อยัก ส่วนสร้อยญา แสงอำพร (2562, น. 411-433) ได้นำหลักทฤษฎีมิกัตถประโยชน์ไปใช้เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชและได้ข้อสรุปว่าประชาชนในเขตตำบลท่าจั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้นสามารถนำหลักธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตน โดยเฉพาะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนได้อยู่ในระดับมากทั้งนี้เพราะประชาชนมีความเข้าใจในหลักธรรมและนำไปใช้ได้ดีและเหมาะสม

โดยประชาชนทุกคนมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานในหน้าที่ของตนเอง รู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อมาพัฒนากิจการงานอย่างต่อเนื่อง มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย รู้จักแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค รู้ฐานะของตนเอง จึงทำให้เกิดการบริหารที่ดี มีประสิทธิภาพจนทำให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกชุมชนด้วยศาสตร์พระราชาและหลักทฤษฎีมิกัตถสังวัตตนิกรมพบว่า การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและหลักทฤษฎีมิกัตถสังวัตตนิกรมส่งผลให้เกิดการลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ดังภาพที่ 3

สรุป

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ได้แก่ 1) นโยบายการพัฒนาที่ไม่สมดุลของภาครัฐ 2) การยกระดับการค้า

ระหว่างประเทศเนื่องจากการเปิดเสรีทางการค้า 3) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี 4) โครงสร้างทางภาษีและสิทธิประโยชน์ทางภาษีกับกลุ่มคนที่มีรายได้สูง จากปัจจัยข้างต้น

ทำให้ประชาชนแต่ละกลุ่มมีรายได้ที่แตกต่างกันและยังส่งผลให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อยมีจำนวนเพิ่มขึ้น การศึกษาวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตพบว่า การประยุกต์ใช้หลักศาสตร์พระราชเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนและยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำได้ โดยหลักเศรษฐกิจพอเพียงสอนให้ใช้ชีวิตบนพื้นฐานหลักสามอ้าวซึ่งกล่าวคือรู้จัก ความพอประมาณ ความพอเพียง รู้จัก

พึ่งตนเอง ไม่ประมาท และไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ส่วนหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลสอนให้ใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต โดยเริ่มจากการรู้จักประกอบสัมมาชีพ การรู้จักแบ่งเก็บแบ่งใช้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ การคบมิตรดีที่คอยแนะประโยชน์ให้ และการใช้ชีวิตให้เหมาะสมตามกำลังทรัพย์ของตน กล่าวโดยสรุป การยึดหลักธรรม 2 ประการนี้ จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และยังสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

แหล่งอ้างอิง

- กิตติ ประพิตรไพศาล. (2550). การศึกษาคุณภาพชีวิตของกำลังพลนายทหารชั้นประทวน กองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ จังหวัดปราจีนบุรี. ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กุหลาบ รัตนสังธรรม และคณะ. (2535). การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในวิธีการดำเนินงานวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์จำเป็นพื้นฐานในระดับหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ: โครงการมหาวิทยาลัย โครงการน้ำพระทัยจากในหลวงเพื่อพัฒนาตะวันออกเฉียงเหนือ.
- คณะกรรมการเฉลิมพระเกียรติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2560). ศาสตร์ของพระราชฯ: ผู้นำโลกในการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ.
- เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นารีน, โกสินทร์ เตชะนิยม, วุฒิชัย อารักษ์โพชนงค์, และ วรพล พิณิจ. (2563). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการกระจายรายได้ของกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางและความเกี่ยวข้องของดัชนีธรรมภิบาล: การสร้างแนวทางลดความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยตามหลักสากล. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ณัฐวัฒน์ ชันโท. (2557). คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่หน่วยบริการชุมชน คลินิกศูนย์แพทย์พัฒนา. ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธันวา บัวมี. (2560). แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองน้อย อำเภอดงหลวง จังหวัดชัยนาท. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์).
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2534). ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปกรณ ปรียากร. (2538). ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สามเจริญพานิช.
- ปราชญา กล้าผจญ. (2545). คุณภาพชีวิตของมนุษย์นักรับการออกกำลังกาย. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

- พระครูโพธิธรรมานุกุล (บรรเทา ชุตินฺธ). (2554). *ศึกษาแนวทางการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระไตรปิฎกออนไลน์ ปฏิปทาสูตรที่ 6. (2560). สืบค้น 8 กรกฎาคม 2564, จาก <https://84000.org/tipitaka/attha/v.php?B=23&A=6829&Z=6887>.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2545). *หลักแม่บทของการพัฒนาตน* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สธรรมมิก.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *ธรรมบัญญัติ พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม* (พิมพ์ครั้งที่ 57). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2534). *การพัฒนาชุมชน: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บางกอกบล็อก.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). *ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศุภเจตน์ จันทรสาส์น. (2552). ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของรายได้ในประเทศไทย. *วารสารประชากรศาสตร์*, 25(2), 71-89.
- สนธยา พลศรี. (2547). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมชัย จิตสุชน และ จิราภรณ์ แผลงประพันธ์. (2556) *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาประเด็นเชิงนโยบายความยากจนและการกระจายรายได้*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สร้อยญา แสงอัมพร. (2561). การใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจิ้ง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม*, 5(2), 411-433.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *รายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในระดับภาคของประเทศไทย*. สืบค้น 8 กรกฎาคม 2564, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=7787
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). *ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย ปี 2562*. สืบค้น 8 กรกฎาคม 2564, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=10857&filename=social
- สุเชาว์ พลอยชุม. (2552). *พุทธปรัชญาในพระไตรปิฎก*. กรุงเทพฯ: บางกอกบล็อก.

- อภิชาติ ดวงธิดาร, ธวัฒน์ เขตจัตุรัส, และ ดิเรก ถึงฝั่ง. (2563). ศาสตร์พระราชากับการสร้างความ
เข้มแข็งให้กับชุมชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสระพัง อำเภอบ้านแพ้ว
จังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 12(2), 165-180.
- อานนตรี ประสมสุข. (2561). การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลัก
พระพุทธศาสนาของปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลขวาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).